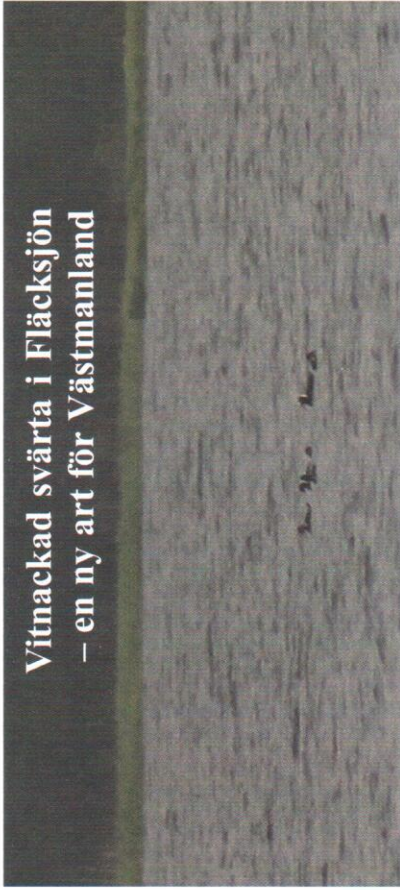

Vitnackad svärta i Fläcksjön – en ny art för Västmanland

Måndagen den 19 maj var en varm, solig vårdag. Jag jobbade i trädgården vid mitt hus i Fläckebo och blev inte klar förrän framåt kvällen. Klockan var drygt 19 när jag tänkte åka direkt hem då hungern började göra sig kännbar och matsäcken var slut. Men jag kände mig nyfiken på att se om det anlät några nya svarttårnor till Fläcksjön, så jag svängde ner mot Näs för att bara ta en snabb span med kikam över norra sjön och Näsmeden.

Det första jag ser är en sjöorre-flock ute på redden. Trevligt, tänker jag och tar fram tubkikaren. Rastande, marina ånder på våra insjöar är något av en skådarpassion för mig. Ända sedan tonårens övermattning under bar himmel vid Asköviken, när nattliga sträck på sjöorrar kunde avlysnas med rördrom och småfläckig sumphöna i bakgrunden, har särskilt sjöorrar men även andra nordliga ånder som tillbringar vintrarna till havs kännits smått exotiska. Det är också en begränsad tid på året man kan se dem och spänningen över blanka vattenytor tidiga vårmorgnar är en form av fågelskådning som ofta inkluderar såväl sköna naturupplevelser som ornitologiska överraskningar.

När jag ska plocka in flocken i tuben kommer istället en lom flygande genom tubfältet och jag följer den instinktivt tills den landar. Det gör den strax intill sjöorre-flocken. Efter att ha konstaterat att det verkligen är en storlom, därtill i sommardräkt, fokuserar jag på sjöorrarna i flocken. Jag hajar till direkt, för även om hållet är långt så lyser det vitt om den ena "sjöorrrens" huvud. Tanken får lika självklar som överraskande genom mitt huvud: Vitnackad svärta! Jag måste ändå göra nån slags referensköll på att jag inte drömmer och förstås titta noggrannare. Jag tar ett steg tillbaka från tubkikaren och ett djupt andetag och tittar sen koncentrerat på nytt i okularet. Ja, det är ingen dröm. Det är helt klart en hane vitnackad svärta i praktfullaste sommardräkt. Den orangeknölade näbben, vit panna och vit nacke på en i övrigt svart, kraftig dykand kan ses med önskad tydlighet och en champagnebubblande glädje stiger genom min kropp och jag undslipper mig ett pressat men ljudligt Yes! Samtidigt som jag sätter näven i luften.

Jag ringer två samtal för att få den utlarmad och den förste fågelskådare som svarar och befinner sig i närheten är Kalle Källebrink med sin fru Eva Johansson. De är vid Gussjön fem minuter bort och är de första som anländer på platsen. Då har jag själv vandrat ut på Notudden, som sticker ut som en halvö i Fläcksjön och som

erbjuder maximal utsikt över vattenytan. Härifrån är avståndet till flocken helt godtagbart och i tubkikare framstår den vitnackade i all sin tydliga prakt. Nu ser jag också att det är både sjöorrar (4) och vanliga svärtor (2) i flocken. Innan kvällen är över ska också ett par bergänder ha anslutit.

Nordlig amerikan

Ett 50-tal personer hann komma till Fläcksjön under kvällen. De längsta mig veterligen från Uppsala. Fågeln rapporterades som senast kl 22.00 Redan kl.03 på morgonen därefter var det nya skådare på plats, men då hade den exklusiva skaran dykänder flugit vidare. Detta var första fyndet av vitnackad svärta i Västmanland. Fågeln förekommer normalt i Nordamerika. Häckar gör den i Kanada och Alaska, men övervintrar längs amerikans kustler längre söderut, både i Stilla havet och Atlanten. Vissa övervintrar också på de stora sjöarna, Lake Michigan och Lake Eyrie. Vitnackad svärta ses numera nästan årligen i landet, främst längst våra södra kuster på vår och höststräck, men det finns också en klump med fynd i norra Sverige. 2010 rapporterades dock bara ytterligare tre vitnackar (till artportalen.se), en i Västerbotten och en i Kalmarisund, samt en på Öland.

Annan upptäckt

En lustig kalendermässig parallell till fyndet upptäckte jag först senare. 30 år tidigare (den 16 april 1980) upptäckte jag och vårat gäng då tonåriga skådare en annan sällsynt and med ordet vit som förmann i Fläcksjön. Den gången var det en vitögad dykand vid dubbelladorna i södra delen av sjön. Andre man på plats då – tillsammans med Håkan Johansson – var ingen mindre än Kalle Källebrink. En slående kontinuitet. Tilläggs kan att den tidens kommunikationsmöjligheter var föga, vi visste då inte om varandras upptäckter av anden.

Låt och film om svärtan

Jag blev också intervjuad i Radio Västmanland om upptäckten. Det gav en rolig fortsättning. Veckans nyhetslåt signerad artisten Dan Viktor blev nämligen att nyskrivet alster kallat "Vitnackad svärta i Fläcksjön". Tilläggs kan att Dan Viktor själv bor vid närliggande Gussjön och har växt upp i Gullvalla. Så även om det blev väldigt få bilder tagna på den rara gästen så finns det i alla fall en specialkomponerad låt om den(!)

Annars är den bästa dokumentationen av Fläcksjösvärtan faktiskt en film på youtube. Sök helt enkelt på vitnackad svärta på www.youtube.com och ni får upp filmen.

Slutligen kan jag tillägga att jag många gånger tänkt på vitnackad svärta när jag spanat över Fläcksjön och andra Bergslagssjöar. Det har varit något av en dröm av en dröm att få upptäcka den och till slut blev den drömmen sann.

Daniel Green
0706-18 43 16
daniel@birdsafarisweden.com

Ett 50-tal personer hann komma till Fläcksjön under kvällen.

Foton: Jörgen Lindberg